

Gospodar in gospodinja

LETO 1938

5. OKTOBRA

ŠTEV. 40

Še nekaj pomagačev na polju in vrtu

K štirim v zadnji številki opisanim pomagačem pri zatiranju škodljivih živali moramo pridružiti še petega iz rodu sesalcev, ki sicer ni žužkojed kakor oni štirje, pa je vendar zelo koristen v kmetijstvu sploh, zlasti pa v sadjarstvu.

To je podlasica, najmanjša, pa zato nič manj huda in krvoločna zver. Ona se pa ne zadovoljuje z žuželkami, ampak sega po toplokrvnih živalih, prav posebno po glodavcih, ki so najhujši škodljivci v kmetijstvu. Lovi miši, podgane, zlasti pa voluharje — to je njena glavna hrana. Mogoče je, da se kdaj spozabi in se loti tudi kakega mladega zajčka ali ptice. Ta škoda je pa v primeri s koristjo tako majhna, da v kmetijstvu sploh ne hodi v poštev. Žal, da je podlasica vprav zaradi tega tako osovražena pri lovcih, ki jo streljajo, kjerkoli jo dobe, na muho. Iz nevednosti jo preganjajo včasih še celo tisti, ki bi jo morali najbolj ščititi. Pred vsem bi bilo potrebno, da se izloči iz seznama tistih živali, ki so divjačini nevarne in se primerno zaščitijo.

Podlasica je najhujša zatiralka voluharjev, tega zakletega sovražnika našega sadnega drevja, zlasti mladih jablan. Kjer je le par podlasic, kmalu daleč na okoli ne bo nobenega voluharja. V svoji neverjetni gibčnosti in zbok svoje čudovite vitkosti zasleduje voluharja z nedosegljivo vztrajnostjo v njegovih rovih toliko časa, da ga upeha in dohiti. Podgane se nobene živali tako ne boje kakor podlasice. Tudi to nadležno pa tudi nevarno nesnago zasleduje po njenih skrivališčih in brez usmiljenja pokolje vse, kar doseže. Da tudi miši ne zameta, je umevno samo ob sebi. Podlasica je torej vredna, da jo ščiti vsak kmetovalec, zlasti pa vsak sadjar. Po možnosti ji nudimo primerna skrivališča. Rada je v kupih drv, v drvarnicah, v starih zidovih in podobnih zavetjih, kamor ne morejo za njo njeni sovražniki.

Zdaj pa še nekatere koristne, pa kljub temu splošno osovražene in preganjane živali iz rodu plazivcev. Tu sem spadajo predvsem nekatere kuščarice in dvoživke.

Vse te živali imajo — vsaj zdi se nam tako — neko odvratno, nepriključivo, da celo strašljivo zunanost. Smatrajo se kot znak zlobe in sovražnosti in se jim že od pamтивеke — seveda čisto po krivici — pripisuje neka hudobnost in sovražnost do človeka. Marsikdo še dandanes celo misli, da so strupene. O njih so nastale razne bajke, ki jih ljudje v svoji praznovernosti še dandanes verujejo. V resnici so pa docela nedolžne živalce, ki ne morejo narediti najmanjše škode — niti nam osebno, niti na kaki nam potrebni in koristni rastlini. Pač pa nam samo koristijo, ker se žive izključno z bolj ali manj škodljivimi žuželkami in drugo, vsaj nadležno golaznijo.

Tu bi morala poseči vmes šola, da bi že mladino prepričala, kako neopravičen je strah pred temi živalmi in kako nes pametno ravna, kdor jih preganja in pobija.

Kuščarice — naj si bo navadna siva kuščarica (martinček) ali osovraženi zelenec — vse se žive skozi celo poletje z muhami, kobilicami, polži, vsakovrstnimi črvi, gosenicami itd. So torej brez izjeme koristne in je torej preganjanje neopravičeno in največkrat znak nevednosti in surovosti.

H kuščaricam spada tudi naš znani slepič. Ker je na prvi površni pogled podoben kači, ga ljudje splošno smatrajo za kačo in ga pobijajo, kjerkoli ga naletijo. Čas bi pa bil, da bi se vsaj sodobna mladina prepričala, da slepič ni kača, ampak nedolžna breznoga kuščarica, ker se že od daleč na zunanaj lahko loči od kače, po zatepenem, malo gibkem truplu, debelem, kratkem repu in po kovinsko se svetlikajoči barvi. Tudi slepič se hrani samo z žuželkami in

razno golaznijo. Spomladi skoti do 12 živih mladičev. Zimo prespi v otopenosti v večji družbi (včasih po 20—30 skupaj) v kakem skrivališču pod mahom ali pod drevesnim štorom v gozdu.

Žabe so prav tako izrazite žužkojede. Hranijo se z ličinkami od raznih

žužek, s polži, stonogami, kobilicami, pajki, strigalicami. Hitro pospravijo znanje in v vrtu tako nadležne kočice ali prašičke itd.

Posebno koristna je na videz gnusna krastača. Pameten vrtnar je ne bo nikdar preganjal iz vrta. H.

Kdor nima v čislih malega...

Poznam moža, ki velja kot zelo napreden gospodar. Pri vsakem shodu ga vidiš, pri nekaterih zadrugah je celo načelnik, in če je treba zastopati kmečki stan, si lahko prepričan, da naš naprednjak — v gospodarskem smislu seveda, ne zloglasno političnem — ne bo daleč proč. Svojemu imenu dela vso čast. Pridno koraka vstric s časom, in ker se tako spodobi za pravega predborca bodočnosti — zabavlja tudi prav pridno povsod, kjer se mu le nudi prilika za to. Tako zabavlja nad slabimi časi, ki bi bili lahko boljši; nad Judi in framasoni in boljseviki, ki so krivi vseh modernih nesreč; nad delavci in posli, ki hočejo več plače pa manj dela; nad davki, ki so mnogo previsoki in krivično porazdeljeni, nazadnje pa tudi nad državo, ki dopušča, da propada kmečki stan. Da, naš prijatelj je napreden gospodar. Bere celo politične liste, in to ne samo v gostilni, kjer jih plača gostilničar, ampak tudi doma, kjer je sam naročen na nje; in če pride v hišo kak kmetijski strokovni list, ga celo razreže, da pogleda, če je v njem slučajno kaj takega, kar bi ga zanimalo.

»Saprlot, ta ti je pa vzorček naprednega gospodarja!« si morda misliš. Ta mora biti pa že po volji vsakomur, ki želi kmetu dobro. — Ej, slabo si zadell! — ti ugovarjam. Seveda, ko bi bilo vse odvisno samo od velikih ust, potem bi ti dal prav, ker pa ni dolg jezik vse, zato se ne vjemam s teboj. Posebno njegovo ravnanje s strokovnimi listi mi ni prav nič všeč. »Da ne najde «naprednjak» nič pametnega v njih?« Seveda, kako je treba ravnati, da postaneš iz zadolženega kmeta ali celo bajtarja v par letih milijonar, morda s kuhanjem šnopsa in goljufanjem finančne oblasti, o tem ne dajejo strokovni listi podrobnih navodil. Toda dajejo ti danes dober svet za tukaj, jutri dober nauk za tamkaj, in to je tudi nekaj vredno. Kdor upošteva take dobre nasvete, bo dobil iz svoje kmetije marsikak dinar več, in četudi misli naš »naprednik«,

da so to le malenkosti, ki ne morejo rešiti kmeta od propasti, in četudi vpije: Kmečkemu stanu je treba priskočiti na pomoč z velikimi sredstvi, sicer vse skupaj nič ne pomaga — imam vendarle zanj pripraven odgovor, ki se glasi: Kdor malega ne časti, temu je težko pomagati, ta tudi velikega vreden ni. Tebi se niti ne sanja, kako važne so v tvojem gospodarstvu malenkosti, da, ravno najmanjše malenkosti. Naš napredni kmet je prozoren zgled za to: Ima čeden dvo-rec, nov hlev, obokan na traverze in samonapajalniki so notri. Lepa je njegova živina, ima celo armado strojev, z eno besedo, gospodarstvo je na prvi pogled prav vzorno. Kuje tudi še nove načrte: skedenj mora biti večji; poizkusiti hoče z različnimi tropinami; uporabljati hoče zanaprej več umetnega gnoja in še več takih reči. Marsikdo, ki bi vse to videl in slišal, bi moral misliti: Ko bi bili na svetu sami taki gospodarji, potem bi bilo lepo na kmetih, potem bi bilo vse dobro! Samo eno črno pegico ima na sebi naš napredni gospodar: Nesrečnega plevla se kar ne more izbežiti! Poštenih plodov ne dobiva iz svojega polja.

No, ali vidiš, dragi napredni tovariš, kdor malega ne časti...!

Le oglej si enkrat svoje njive! Dobro so orane, dobro prevlečene, pravilno gnojene. Toda ogršica in divji oves, stoklasa in kokalj, ptičja grašica in osat in v zadnjih letih svinjska trava ali čarovna zel, košarica z majhnimi rumenimi notranjimi cvetki in 5 belimi obrobni lističi, pa tudi rja in razne sneti (prašnata sneti na ovsu in ječmenu, smrdljiva na pšenici, turščična in prosena snet), vsa ta ciganska družba zeleni in cvete tako bohotno, da bi človek kar obupal, ko gre mimo.

»To je notri v zemlji,« praviš, »in priraste vsako leto ven v izobilju, pa naj se otepm, kakor se hočem.«

Gotovo, deloma imaš prav. A nekaj drugega je pa tudi res: Ti sam sadiš plevel s semenskim žitom, ki ga posevaš

po polju. To opažam leto za letom in ko bi vsakemu gospodarju, ki seje s plevlom pomešano žito na polje, odsekali roke, bi morale pač tri četrtine od njih basati svoje pipe — s palcem na nogi. Mnogo jih je, ki pravijo: Nekoliko plevla na polju nič ne škoduje; še vedno je dovolj prostora za drugo. Ti reveži so najbolj vredni pomilovanja; ne vedo namreč, da plevl na polju ropa iz zemlje hranilne snovi, ki so namenjene kulturnim rastlinam: ječmenu, rži, pšenici, ovsu in drugim. Ni jim znano, da plevl jemlje koristnim rastlinam zrak in svetlobo in jih na ta način močno ovira v rasti. Sami tega ne vedo, če jim pa poveš, ti pa ne verjamejo! Na misel mi prihaja prijazna prilika:

Za nedeljo je napovedana v gostilni godba s plesom — sicer ni to posebno pametna reč, a godi se. Neumna mladina se seveda veseli norčije. Samo eno jo skrbi, kaj če bi bila soba premajhna! Vedno je ob podobnih prilikah takšna gnječa in soparica, da bi minulo ljudi vse veselje, ko bi ne bila ravno mlada norost tista, ki se razveseljuje. Letos je bila pa še ta nesreča, da je ravno v času, ko se je imela pričeti godba s plesom, in se je mladina že gnetla v gostilniško sobo — sedelo notri dvajset ciganov z ženami in otroki, ki so hoteli imeti tudi vsak svoj prostor, svoj zrak in svetlobo. Cigan ostane cigan, in stavim sto proti eni, da so nepovabljeni gostje — zleteli na prosto, kot bi jih bil odnesel vihar. Razni plevli pa so tudi cigani med koristnimi rastlinami, ki zlasti našim mladim ljubljenkam odjedajo zrak, prostor in svetlobo. Stori tudi ti, ki imaš pamet, s plevli tako kakor ravna plesoljuba mladina s cigani: Ven ž njimi!

Toda, kako? Ko so bili cigani že v hiši, ni preostajalo drugega, kakor da jih je bilo treba vreči ven s silo; ko so bili pa slednjič vsi na zraku, je bila pa tudi soba do polovice prazna. Gostje, ki niso imeli veselja do ruvanja, so namreč raje odšli domov. Veselica se je pokazila. Vse drugače bi seveda bilo, ko bi ciganov sploh ne bilo v sobo.

»No, toliko pameti bi bil pa gostilničar že lahko imel v glavi!«

O, pusti mi oštirja pri miru, pa primi raje samega sebe za nos! Četudi ti nisi gostilničar za ljudi, si pa zato gostitelj za rastline. Tvoja gostilna je polje, in preden se mi lotiš z jezikom gostilničarja v vasi, ker je bil spustil v sobo

človeške cigane, pazi dobro sam, da mi ne spustiš rastlinskih ciganov v svojo zeleno gostilno na polju, da očistiš svoje semensko žito vsega plevla, preden ga vseješ na njivo, da se ne bo treba tvojim rastlinskim gostom pozneje šele pripraviti in boriti za svoj prostor. Četudi so majhni ti nepridipravi v semenskem žitu, pazi vendar nanje, nikar jih ne trpi v se javnici, kajti če so enkrat zunaj na polju, ti bodo delali samo še jezo, povrhu pa še nepotrebne stroške in veliko škodo.

Da, da, kdor malega ne časti...

Veter naj odnese plevlno seme v semenskem žitu v deveto deželo! In to lahko dosežeš z modernim trijerjem na sito, ki ni drag stroj, tako da bi si ga morala na skupen račun omisliti vsaka občina, vsaka Rajfajznova posojilnica, vsako kmetijsko društvo ali zadruga, da lahko ločijo njeni člani dobro seme od plevla. Semenskega žita ne boš nikoli izčistil; samo najlepše žito naj ti služi za setev, zato ne smejo biti brez večjega trijerja v nobeni slovenski vasi! Šele, ko je šlo žito skozi navadno čistilnico (pajkel) in trijer, si gospodar lahko miren, kajti zdaj veš, da si izpolnil svojo dolžnost kot rastlinski gostilnik.

Očisti svoje semensko žito plevla! To je prva polovica mojega naročila, a ta prva polovica je tako važna, da bi ji želel trajanje desetih pridig, ko bi vedel, da bi po deseti pridigi vsak gospodar mirnega srca položil svojo roko na žerjavico v znamenje prisege, da je njegovo semensko žito res brez vsakega plevla. Žal pa je med 100 ušesi, ki jim govorim, 98 gluhih in kar gre pri 99em noter, gre pri stotem zopet ven. Tako bo kmet kljub prvi polovici mojega govora trpel škodo še naprej zato, ker ne bo pošteno očistil svojega semenskega žita, zato — ker nima v čislj malih reči!!

Poznam pa drugega prosvetljenega moža, ki nima plevla na polju in zato tudi ne — po njegovem mnenju — v semenskem žitu. Temu gospodarju ni treba čistiti semena in lahko preskoči in presliši pričujoči članek. Tako namreč misli on sam. Mnogo ljubša bi mu bila pridiga o trgovini s semenskim žitom. Zakaj ne? Zato, ker tudi on zanemarja malenkosti, ki pa niso malenkosti.

Pred dvema leti si je naročil od gojitelja semenskega žita prav dobro vrsto ječmena, češ da je bilo domače seme »že slabo«. Pridelovalec si je dal svoj trud seveda pošteno plačati, kar je popolnoma

v redu in je stal metrski stot lega ječmena lepe denarce. Danes, po dveh letih, je pa zarod (pridelek) od onega ječmena skoraj ravno tako slab, kakor nekdanji stari, doma pridelani ječmen. Na ta način se je porodila v glavi našega naprednega kmetovalca številna misel, da so gojitelji semenskih žit sami sleparji, da samo goljufajo in kričavo ponujajo nič vredno blago, da napravi dobro kupčijo samo tisti, ki ume prodati svoj ječmen kot »semenski ječmen«. Ne rečem, da ne utegne imeti ta naš znanec v mnogih slučajih prav, a mnogokrat se pa tudi moti in dela krivico! Prosim te, prepusti otroke najboljših staršev samim sebi! Če so biti v mladosti še tako pridni, se bodo le polagoma zanemarili, če ne docela izkvarili. Treba jim je v pravem času izbiti muhe iz glave, če hočeš, da ti ne postanejo ničvredneži.

Kupi najboljše izbrano semensko žito, pa ga prepusti samemu sebi! Njegov zarod, pridelek v drugem, tretjem, četrtem letu pojde po vrednosti nazaj; z dobljenim pridelkom moraš lepo, pravilno ravnati, drugače se ti bo pokvarilo in naglo poslabšalo v svojih lastnostih.

Kako pa naj to storiš? Uporabljal za setev vedno le najtežje, le največje zrnje! In zopet je čistilnik na veter, ki ti pomaga, da izločiš iz celokupnega pridelka največje in najtežje seme; kajti ravno seme, ki ga tok vetra ne izpiha, je največje in najtežje.

Kajne, kako majhna je ta malenkost, vodi pa k velikemu uspehu! Učenjaki trdijo, da rodi veliko in težko zrnje v semenskem žitu zopet velika in težka zrna v pridelku, ravno tako pa tudi majhno in lahko zrnje v semenu zopet le majhno, lahko, zanikrno zrnje v pridelku. Ta lastnost se podeduje.

Le poizkusi enkrat in prepričaj se sam, je-li imajo učeni profesorji, ki delajo stotine poizkusov na kmetijskih šolah, prav ali ne! Sam sicer nisem napravil tega poizkusa, a drugi moji znanci so to storili in mi zatrjevali, da je dala njiva, posejana z majhnim in lahkim semenom samo polovico zrnatega pridelka in le dve tretjini slame, kakor je dala njiva, prav tako velika, ki je bila pa posejana z velikim, težkim semenom. Vsako majhno in lahko zrnje, ki se nahaja v semenskem žitu, ti prinese ob žetvi samo polovico tiste teže kakor veliko in težko zrnje. Poizkusi so pa pokazali tudi tole:

Med zrnjem, ki je nastalo iz majhnega in lahkega semena, pride na 100 zrn sedem praznih zrn, kar se prav posebno pozna pri pruhu. To pomeni: Vsako majhno in lahko semensko zrnje rodi dvakrat toliko pohabljenecv kakor veliko in težko semensko zrnje. Vsako posamezno zrnje torej, ki je majhno in lahko, ki ga vseješ, ti prinese škodo.

Ti pa vendar ne obdeluješ v potu obraza svojega polja v ta namen, da bi našel prav mnogo izmečka, ampak želiš lepega, bogatega sadu, kajti, čim lepša in bogatejša je žetev, toliko večji je tvoj dohodek.

Zato je najboljše semensko žito dobro za tvoje polje; zato pa snaži in pihaj s čistilnikom tako dolgo, da preostanejo v njem samo še največja in najtežja zrna. Ta so prava za setev. Gospodar, misli na semensko žito, preden trka setev na vrata! Zaradi močnega čiščenja žitnega semena še noben kmet ni prišel na boben in četudi stane to nekaj truda in denarja, ti vendar povem naravnost v oči: Ta denar in še več dobiš zopet nazaj!

To je moj nasvet, ki ti ga dam iz prijateljskega srca. Kdor malenkost ne časti, tudi velikega vreden ni! ovfr.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

Moji mali

Marica

Prvi šolski dan mi je mati izročila svojo hčerko Marico z besedami: »Upam, da vam ne bo prizadevala preveč skrbi. Saj je pridna in rada uboga, menda se bo tudi lahko učila. Njen brat, ki hodi v meščansko šolo, je prav dober učenec,

in starejšega, ki se uči obrti, mojster samo hvali. Prav danes mi je pisal, kako rad ga ima.« In že je vlačila iz žepa pismo in mi je hotela na dolgo opisovati svoje pridne otroke. Žal za to ni bilo časa, ker je čakalo še polno mater, ki so tudi želele priporočiti svoje male, zato njenih dolgih opisov nisem mogla poslušati.

Čez mesec dni se je mati zopet zglašila in želela vedeti, kako je z njeno Marico. »Tako, tako,« sem ji morala odgovoriti, »paziti ne zna. Saj bi mi morda še znala kaj odgovoriti, če bi vedela, za kaj se gre. Pa nikoli ne posluša.«

»Saj se mi je zdelo, da nekaj ni prav,« mi potrdi. »Nikoli mi ne ve povedati, kakšno nalogo ima. Vedno moram okrog spraševati, da lahko spiševa, kar je treba. Veste, morda ni dobro, ker pri Kolarjevi Mileni sedi. Ta je tako divja in razposajena. Prosim vas, presedite jo.«

No, Kolarjeva Milena je bila v šoli sicer zelo mirna in pridna, razposajenka, ki ji ni dala miru je bila le Marica. Pa vseeno sem upoštevala materino prošnjo in dekletcu zamenjala prostor.

Čez štirinajst dni je mati zopet pri meni: »Ali je Marica zdaj kaj boljša?«

»Ne, prav nič. Zdaj na drugem koncu razsaja in tovarišicam nagaja. Seveda, tudi zna ne kaj prida.«

»To je pa vendar čudno. Saj je doma tako pridna in mirna. Komaj pride domov, napraviva nalogo in se učiva, potem pa kaj šiva ali plete. Veste, tako lepo že zna šivati, cel prtiček mi je že napravila. Vedno je doma, nikamor je ne pustim v družbo.«

»Saj to bo najbrž krivo, da deklica v šoli ne more mirovati,« sem ji odgovorila. »Vidite, otrok ima v sebi moči, ki ga silijo, da se giba, da skače. Otrok se mora nekje sprostiti in razviti te sile. Če doma tega ne sme, je seveda tembolj nemiren v šoli. In tudi družbe rabi otrok. To mu je prirojeno. Ker pa doma te družbe nima, je toliko bolj vesel, da jo v šoli dobi in zdaj vaši Marici seveda ni drugega mar, kakor to, kako bi to družbo izrabila in zadostila svojemu prirojenemu gonu po igri in družbi. Vidite, mi učitelji imamo to skušnjo, da tisti otroci, ki so doma mirni in pridni kot angelčki, v šoli navadno svoje rožičke pokažejo. Drugi pa, pred katerimi se ljudje navadno križajo, kako so divji in razposajeni, so pa v šoli mirni in pridni in dostikrat najboljši učenci. Nekje se mora otrok zdvijati. Če se doma ne more in ne sme, se pa v šoli. Poglejte Kolarjevo Mileno, o kateri ste mi tožili, da je tako divja doma. V šoli pa sedi kot prilepljena in pazi, da sem je res vesela. Doma se je razgibala, zdaj pa je v šoli lahko mirna in posluša. Tudi šolska družba je ne mika preveč, ker ve, da se bo po šoli lahko doma s tovariši in

tovarišicami igrala. Zato vam svetujem, da tudi vi pustite svojo hčerko, da se bo doma lahko svobodno razgibala in dobro družčino ji poskrbite. Če je ne upate pustite z doma, ker se bojite, da se vam v slabi družčini ne bi pokvarila, pa ji preskrbite kako družbo na dom. Tako imate dekletce pred očmi, ko se igra in vam ni treba skrbeti zanjo. Poskusite to storiti in prepričana sem, da vam bom prihodnjič lahko samo dobre stvari povedela o njej.«

Mati je zmajala z glavo in me ni poslušala. Še naprej je silila deklico, da je doma pisala naloge, se učila in vbadala šivanko. V šoli je sicer pod vplivom materinih groženj postala mirna, toda šola, ki jo je prej tako ljubila, se ji je pristudila. Žalostno je sedela v klopi, življenja pa ni bilo v njej. Uboga Marica!

KUHINJA

Gobova juha. Gobe osnažim, zrežem na tanke rezine, jih poparim, osvežim z mrzlo vodo in pustim na cedilu, da se odtečejo. Odtečene denem v kozičo in pustim toliko časa pražiti, da se vsa mokrota posuši. Osušene gobe polijem z razbeljenim surovim maslom, dodam sesekljano čebulo in zelenega petršilja ter pustim še nekaj časa pražiti. Opražene gobe zalijem s krompirjevko ali petršiljevko, zalijem s prežganjem, ki sem ga napravila iz žlice masti ali kosa surovega masla, potem odlašvam s strokom v soli strtega česna, z lavorjevim listom in s ščepom popra. Ko juha še nekaj časa vre, jo zlijem v skledo, v katero sem dala na kocke zrezane in opečene žemljice. Ako želim, da je juha bolj močna, zmešam rumenjake ter ga zlijem v vročo juho.

Gobova omaka. Bolj majhne, trde in zdrave gobice prevrem v osoljeni vodi. Prevrete prav na drobno sesekljam in denem na segreto surovo maslo ali na mast, dodam žlico kisle smetane in en rumenjak. Dobro zmešam in dam s pirè krompirjem kot prikuho k mesu na mizo.

Gobova juha s krompirjem. Par krompirjev olupim, zrežem na kocke, operem ter pristavim v mrzli vodi. Juho osolim, odlašvam z lavorovim listom, z vejico zelene, vejico zelenega petršilja, vejico majarona in vejico šatraja. Zelenje zvežem z nitko, da ga lahko odstranim, ko je juha gotova. Gobe zrežem na listke, poparim s kropom, osvežim z mrzlo vodo

ter ožote denem v krompirjevo juho, ko ta zavre. Juho zabelim s prežganjem, ki sem ga napravila iz žlice masti in žlice moke ter razredčila z mrzlo vodo. Ko sta krompir in gobe kuhane, dodam ščep popra in po okusu okisam. Tudi pridatek pretlačenega paradižnika ji ne škoduje.

Gobe za okrasek. Majhne, zdrave in trde gobe poparim, osvežim z vodo in vložim v kozico, ki sem jo obložila s tankimi rezinami suhe slanin in s češuljnimi rezinami. Gobe polijem s par žlicami juhe, par žlicami vina in potem pokrite pražim do mehkega, vendar ne smejo razpasti. S celimi oprazenimi gobami okrasim govedino ali pečeno teletino ali svinjino. Med gobe naložim oprazene drobne krompirčke, ali če imam, kose kifelčarja.

Švedske bržole. Kos mozga segrejem, mu dodam sesekljane češbule, zelenega petršilja, pretlačene sardelice, sesekljane timiza in majarona ter stolčen lavorov list. Oprane nasoljene bržole potreseš z moko in denem v kozico. Kozico pokrijem in pražim meso do mehkega. Ko je meso gotovo, zložim kose na krožnik in polijem s sokom, v katerem se je meso peklo. Soku dodam žlico kisle smetane in žlico juhe. Meso dam s praženim rižem ali s krompirjevimi cmoki na mizo.

Jabolčni narastek. Par kislih olupljenih jabolk zrežem na krhljčke in oprazim v oslajeni vodi z dodatkom cimeta, limoninih lupinic in limoninega soka. Na štedilniku mešam 2 dkg surovega masla, tri rumenjake in 5 dkg sladkorja. V mešanico stresem jabolka, potegnem na stran, da se mešanica shladi. V oslajeno primešam še dva rumenjaka in sneg štirih beljakov. V pomazani skledi počem narastek dobre pol ure. Površino potreseš s sladkorjem in dam na mizo.

Sveži goveji jezik. Jeziki se kuhajo poleg govedine toliko časa, da se jim koža rada olupí. Za vsako uporabo se jim koža olupí, in sicer dokler so še topli.

Kuhana ali surova rastlinska hrana? Profesor Stendal v Berlinu sodi po svojih preizkušnjah, da ima kuhana rastlinska hrana dovolj redilnic v sebi. Zelodec jo izrablja dobro, život dobiva moč in podstavo. Kuhana rastlinska hrana pa ima premalo redilnic v sebi, zato ti je treba povžiti velike množine, da bi ne opešal. Človek, ki ne napolnja svojih mišic ravno preveč, potrebuje na dan do 3000 kalorij. Če bi živel izključno od su-

rovega paradižnika in karfijole, bi moral pojesti na dan 6280 gramov paradižnika in 8450 gramov karfijole. Če bi živel od korenja, solate in zelja, bi potreboval korenja 3880 gramov, zelja 4350 in solate 3880 gramov, ker je v teh živilih veliko vode in malo dušika, zaostaja precej vode v tkivu in to poveča telesno težo. V resnici pa strada život ob taki hrani. Primerna je samo, če jo zdravnik naroči v bolezni. Zdrav človek ne bi mogel izdržati dolgo ob sami surovi rastlinjadi.

Kolje iz akacijevega lesa

Vsak vinogradnik ve, koliko skrbi mu dela nabava trsnega kolja. Za napravo tega kolja se rabi različen les. Najbolj v rabi je bilo že od nekdaj kolje iz borovega lesa. Toda borovina v zemlji hitro strohni, zlasti v mokrotnih ali vlažnih tleh, zato so se vinogradniki v novjšem času začeli posluževati kolja, napravljenega iz hrastovine. To kolje stane sicer nekoliko več, a je mnogo bolj trpežno, torej primeroma cenejše, če se pomisli, da borov kol navadno že v enem letu na spodnjem koncu, ki tiči v zemlji, strohni, zlasti če ni impregniran, dočim trpi hrastov kol 3—4 leta in še dalje časa. Borovemu kolu odpade spodnji del tako, da je kol vedno krajši, dočim se hrastov kol, ki je iz čvrstega lesa, tako rekoč, kakor pravimo, sam špiči. V novjšem času so začeli vinogradniki segati tudi po kolju iz akacijevega lesa. Akacija je posebno primerna za napravo trsnega kolja, ker da čvrst in trpežen material, ki se da lepo podelati. Cepano akacijevo kolje je posebno trpežno in prekaša v tem celo hrastovo kolje. Oblikovo ali okroglo akacijevo kolje zaostaja v tem pogledu nekoliko za cepanim, a ne mnogo, zato je tudi okroglo akacijevo kolje priporočljivo, ker je njegovo pridobivanje precej poceni. Akacijeva debelca, ki jih odločimo za kolje, so še po treh do štirih letih za rabo, treba jih je samo priščititi. Na enem hektarju zemlje je možno vzgajati 12—15.000 kolja, to znaša na leto približno 2000—3000 kosov. Ker ima akacijevo kolje, slično hrastovemu, to slabo stran, da se na soncu zakrivi, je priporočljivo, da se napravljeno kolje poveže z močno žico v butare in pusti leto dni ležati.

(Nase gorice.)

GOSPODARSKE VESTI

ŽIVINA

g Cene na sejmu v Ptuj 27. sept. 1958. Voli I. vrste 5 din, II. 4, III. 3.25; telice I. 4.75, II. 4.25, III. 4; krave I. 5, II. 5.50, III. 2.50; teleta I. 6; prašiči špeharji 8, pršutarji 7 do 7.50 din za 1 kg žive teže. — Goveje meso I. vrste prednji del 10, II. vrste 8 din, I. vrste zadnji del 12, II. 10 din; svinjina 18; čisti med 16—18; goveje surove kože 11, svinjske 9 din za 1 kg. — Pšenica 170 din, ječmen 170, rž 160, koruza 170, fižol 150, krompir 50—60, seno 75, slama 25, jabolka I. vrste 250, II. 150, hruške I. 500, II. 400, pšenična moka 525—550, koruzni zдроб 250 do 300 din za 100 kg. — Navadno mešano vino pri vinogradnikih 5 do 4, finejše sortirano vino pri producentih 5 do 7, novo vino 4 do 5 din za liter; mleko 1.50 din za liter.

g Cene živine in kmet. pridelkov v Ljutomeru 30. sept. 1958. Telice I. vrste 5 din, II. 4, III. 3.50; krave II. 3, III. 2; teleta I. 5.50, II. 4.50, prašiči pršutarji 6 din za 1 kg žive teže. Goveje meso II. prednji del 10, zadnji del 12, III. prednji del 8, zadnji del 5; svinjina 14, slanina 15 do 16, svinjska mast 18, čisti med 16, goveje surove kože 9, telečje 10, svinjske 8 din za 1 kg. Pšenica 160, ječmen 120, rž 130, oves 110, koruza 100, fižol 150—250, krompir 35, seno 40, slama 20, jabolka I. 200, II. 180, III. 100—150, pšenična moka, 200 do 350, koruzna moka 150—200 din za 100 kg. Navadno mešano vino pri producentih 4.50, finejše sortirano vino pri producentih 6 din za liter.

g Živinski sejem v Sv. Juriju pri Celju dne 26. sept. Cene: Prvovrstni voli 5 do 5.50 din, II. 4.50—5, III. 3—3.50; debele krave 4—4.50, plemenske 3—4; telice 4.50 do 5.50; teleta 5 do 6 din za 1 kg žive teže. Na sejmu je bilo prodanih 90 glav goveje živine.

CENE

g Sadna kupčija. Cene sadju v preteklem tednu so bile zelo nestalne. Jabolka so se prodajala tudi že pod 2 din. Padec so povzročile sledeče okolnosti: Zaradi izrednih političnih razmer niso prišla v praviem času odobrenja od nemške vlade za devize, kakor so to trgovci pričakovali. Ker so trgovci upali, da bodo devize za september kmalu došle, so na-

kupovali sadje toliko časa, da so napolnili s sadjem vsa svoja skladišča. Ker je bilo to sadje nakupljeno večinoma nezrelo, se je to sadje zaradi nepopolne dozorelosti začelo kvariti v skladiščih. Posebno so se založili s sadjem v svojih skladiščih podeželski trgovci, ker so lahko nakupovali sadje od kmetovalcev po zelo nizki ceni, po 2 din in največ do 2.25. Zaradi zastoja pri izvozu sadja se je sadje v skladiščih začelo kvariti. Zato so to sadje ponujali mali trgovci večjim sadnim trgovcem-eksporterjem, ki so eksportirali to sadje na račun predprodaje. Sedaj je zavladovalo v sadni trgovini zopet bolj živahno poslovanje, ker je nemška vlada že odobrila devize za september v množini 30 vagonov po 10 ton. Zato je upati, da bo sadna trgovina zopet oživela in da se bodo cene sadju popravile. Po 25. septembru so določene cene sadju sledeče: Za namizna jabolka II. kvalitete 3.50 din, I. kvalitete 3.85 din, za zlate parmene je cena 4.34 din. — Te cene so mišljene za franko jugo-meja in nemška marka računa na 14 din. Po 25. septembru 1958 bo dovolil Prizad izvažati v Nemčijo tudi moštno sadje. Cena za moštino sadje je preračunana na 1.82 din franko jugo-meja. Izgledi za sadno trgovino za bodočnost so najboljši, ker je veliko povpraševanje po sadju in ker bo nemška marka meseca oktobra najbrž višja kot za mesec september. — Cena grozdju je na trgu od 6 do 8 din. V vinogradih se grozdje jako lepo razvija in je upati na srednjo dobro kvaliteto.

DENAR

g Cene tujemu denarju: Holandski goldinar 24 din, nemška marka 17.60 din (uradni tečaj, v zasebni trgovini le 14 din), belgijski belg 7.57 din, švicarski frank 10 din, angleški funt 212 din, ameriški dolar 44.50 din, francoski frank 1.17 din, laška lira 2.34 din.

SEJMI

10. 10.: živ. in kram. Št. Vid pri Stični. — 11. 10.: živ. in kram. Kamnik, gov. in kram. Radeče pri Zid. mostu. — 12. 10.: živ. in kram. Semič. — 13. 10.: živ. in kram. Sodražica. — 15. 10.: živ. Stari trg pri Ložu, M. Sobota.

PRAVNI NASVETI

Pogoji za javno tehtnico, M. A. O. » Nameravate napraviti tehtnico za tehtanje živine, ki bi jo tehtali vsakomur proti plačilu. Vprašate, ali je treba tehtnico kaj prijaviti ali ne, in kam se mora prijaviti? Potnik vam namreč zatrjuje, da takšne tehtnice ni treba nikjer prijaviti in da lahko tehtate vsakomur proti plačilu. — Podjetje za tehtanje blaga sme na svojem področju opravljati izključno občina. Če občina od tega odstopi, se sme izdati dovolitev tudi zanesljivim zasebnikom. Osebe, ki opravljajo tehtanje, morajo biti polnoletne in so dolžne dokazati izobrazbo s tem, da opravijo poseben izpit pri banski upravi. Dolžne so pri občeupravnem oblastvu prve stopnje pismeno izjaviti, da bodo opravljale ta posel vestno in nepristransko. K izpitu se sme prijaviti samo, kdor je uspešno dovršil najmanj 4 razrede osnovne šole, je naš državljan, polnoleten in za opravljanje tehtanja zanesljiv. Kdor je obsojen zaradi zločinstva ali prestopka iz koristoljublja ali zoper javno moralo, ne more opravljati izpita. Prošnjo za opravljanje izpita je vložiti pri banski upravi. Taksa za izpit znaša 80 din. Občinska uprava mora nadzorovati zasebna podjetja za tehtanje in javiti pristojnemu občemu upravnemu oblastvu vsako nepravilnost pri tehtnici. — Iz tega vidite, da ne more vsakdo opravljati javno tehtanje blaga.

Če zaščiten kmet ne plača obroka, B. P. - Vprašate, kako je ravnati z zaščitenim kmetskim dolžnikom, ki se prav nič ne zmeni za plačilo obrokov? — Predvsem moramo vedeti, ali ste dolžniku poslali potom njegove občine obračun in novo obveznico za znižani znesek dolga, kakor to predpisuje pravilnik o zamenj dolžniških listin z novimi obveznicami. Dokler upnik tega ne stori, dolžnik ni dolžan plačati. Kakor hitro pa je podpisano obveznico vrnil upniku, je dolžan plačati vse zapadle obroke. Če tudi potem ne plača zapadlih obrokov, ga mora upnik opomniti pismeno in mu določiti za plačilo zakasnelega obroka rok 15 dni. Če se dolžnik tega roka ne drži, izgubi zaščito in upnik lahko izterja ves neplačani dolg sodnim potom.

Napredovanje zvaničnika, M. T. » Čutite se zaposlavljen, ker so vaši vrstniki z isto šolsko izobrazbo dobili boljša mesta in vprašate, kakšni pogoji se zahtevajo, da more zvaničnik napredovati za uradnika III. skupine? — Predvsem vam moramo povedati, da se uradniki ne dele več v tri skupine, kakor je bilo to po uradniškem zakonu iz leta 1923. Zdaj velja uradniški zakon iz l. 1931. Najnižja uradniška skupina je ona, za katero se za-

hteva nepopolna srednja šola, ali tej enaka strokovna šolska izobrazba. V Službenem listu z dne 24. junija 1933 je objavljena uredba, ki ureja vprašanje o tem, katere strokovne šole odgovarjajo nepopolni srednji šoli. Med njimi je tudi navedena trirazredna mizarško-mojstrska šola pri srednji tehniški šoli v Ljubljani. Obrnite se na svoje službeno oblastvo, ki vam bo na podlagi vaših osebnih listin moglo povedati, ali imate kvalifikacijo za uradniško skupino.

Rokodelski učenec, J. J. - Sina ste dali učiti rokodelske obrti. Delati mora od ranega jutra do poznega večera. Z mojstrom ste se dogovorili, da se bo učil štiri leta. Vprašate, koliko časa je dolžan delati in ali je dolžan, da se uči štiri leta? — V obrti, ki se je učil vaš sin, traja delovni čas največ 10 ur. Sami se z mojstrom dogovorite, da naj sina ne zaposluje prekomerno. Ako ste dogovorili štiriletno učno dobo, se bo sin moral pač štiri leta učiti. Po enem letu učenja ima učenec pravico do odškodnine za delo. Ta pravica do odškodnine pa zastara v teku 6 mesecev po prestopku učnega razmerja. Ako mislite, da mojster učenca izkorišča, takoj ukrenite vse potrebno, da preneha s tem postopkom, in nikar ne čakajte na konec učne dobe.

Graditev šole, V. J. - Že pred par leti si je komisija ogledala zemljišče, na katerem naj bi se zgradila šola. Pogodila se je z lastnikom tudi glede cene. Zdaj pa je vsa stvar zaspala. Vprašate, kam bi se bilo obrniti? — Obrnite se na domačo občino, tam boste najprej zvedeli, kaj je z nameravanim zidanjem šole. Po predpisih zakona o narodnih šolah, se ljudska šola odpre tam, kjer je v okrožju 4 km najmanj 30 otrok, ki so zavezani hoditi v šolo. Sicer pa bodo krajevni činitelji najbolje vedeli, ali je šola pri vas potrebna ali ne.

Odškodnina zaščita, I. Z. R. - Prosili ste za zaščito po uredbi o likvidaciji kmečkih dolgov, ki pa vam jo je sodišče odklonilo. Dva obroka ste že plačali Privilegirani agrarni banki in bi jih radi dobili nazaj. Vprašate, kam bi se obrnili, ker vam banka ne odgovori? — Obrnite se ponovno na ravnateljsvo podružnico Privilegirane agrarne banke v Ljubljani in prosite, da vam odgovore na vašo prošnjo.

Brezplačna pijača za delavce, R. C. - Gozdni delavcem ste dali včasih kakšen liter vina ali jabolčnika brezplačno. Finančna kontrola vam preti s kaznijo. Vprašate, ali res ne morete dati delavcem pijače brezplačno? — Verjetno imate svoj vinograd in so vas osumili, da delavcem vino prodajate, ne da bi bili poprej plačali trošarino. V tem primeru vas finančna oblast lahko kaznuje. Na jabolčnik pa ni predpisana nobena trošarina.